

JAUME SEDA

PROPOSTES PER A L'ESTUDI DE L'ENSENYAMENT A SANT ANDREU

Des de fa temps, alguns membres del Centre d'Estudis Ignasi Iglésias comentaven que podia ser força interessant escriure un article que parlés de l'ensenyament a Sant Andreu i de les escoles que han marcat el tarannà de tantes i tantes generacions d'andreuencs. Quan va caldre fixar un període cronològic es va veure que el segle comprès entre mitjans del segle XIX i el mateix moment del s. XX era escaient, ja que comprenia tota una època marcada per molts esdeveniments i canvis en tots els camps: polítics, econòmics, socials etc., perquè és un període en què hi ha maneres diferents de valorar l'educació per part de les diferents institucions i pel fet que les classes socials més dèbils en el terreny econòmic veiessin en l'ensenyament una sortida per dignificar la seva situació personal, social i econòmica.

Un problema que se'ns va presentar fou de quin tipus d'ensenyança es volia parlar. Es va decidir que ens cenyiríem a l'ensenyament primari, perquè si agafaven una branca massa àmplia donaria peu a un article força extens i complex. I de moment, aquesta n'era la intenció.

Situats ja el temps i el tema d'estudi, va arribar el moment de posar mans a la feina. Es va pensar de demanar l'aportació d'una colla d'andreuencs perquè ens parlessin dels seus mestres i professors, de les seves escoles, dels seus records, de les seves il·lusions, de com visqueren aquells moments ... Pensàrem que les seves aportacions podien enriquir la història viscuda i alhora contribuir a donar una vivacitat i frescor al relat. Cal dir que aquestes aportacions personals ens han fet gaudir d'uns moments molt agradables, tal com es podrà comprovar en la selecció que s'ha escollit per tal de fer pública una mostra del material que s'ha recollit.

Alguns membres del Centre d'Estudis buscaren i rebuscaren a les actes de les sessions de l'Ajuntament de Sant Andreu que es troben a l'Arxiu Històric de Sant Andreu. D'aquí s'han extret diverses informacions.

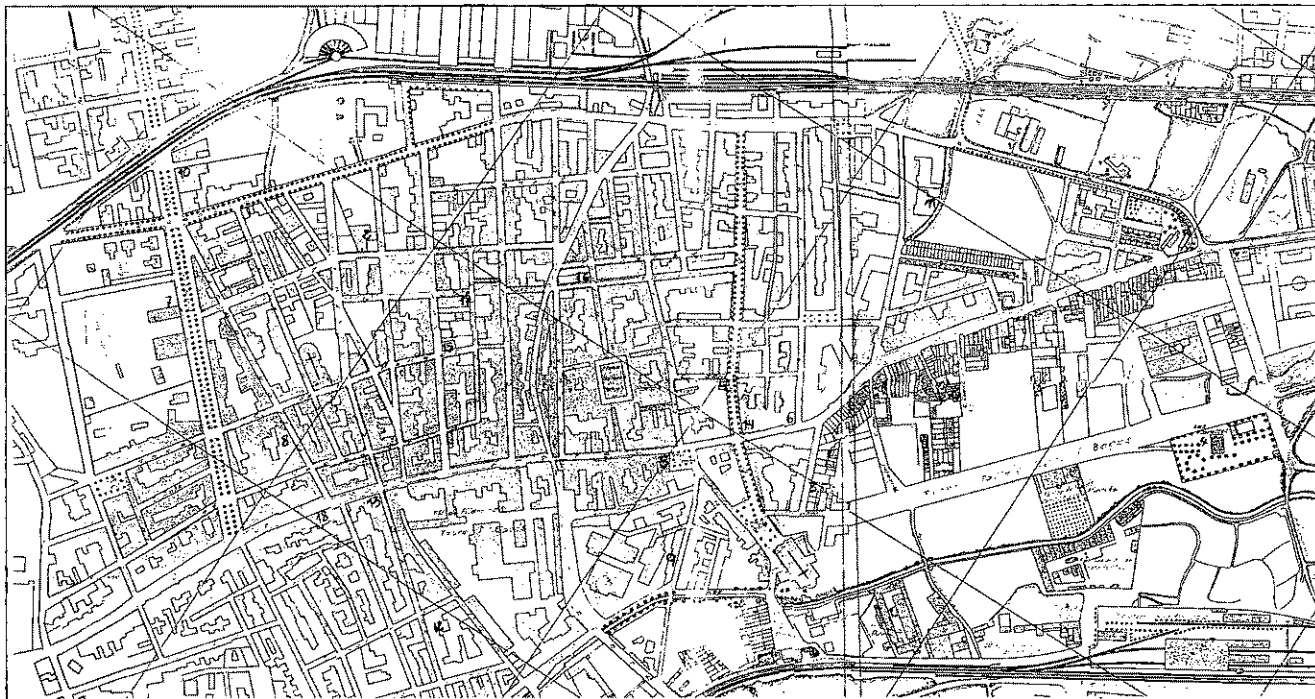
A més, quan s'ha intentat recollir informació i materials de tota mena per preparar l'article ha sorgit un nou problema: hi ha tanta informació per seguir treballant, hi ha tants aspectes, uns ja previstos i d'altres de nous, que el fet ha sorprès la mateixa empresa. I ens hem plantejat de realitzar un treball molt més profund, per tal que aquest capítol tan interessant de la història de Sant Andreu tingui un estudi molt més acurat. Només si pensem que al llarg del segle XIX Sant Andreu, igual com succeeix en altres indrets de Catalunya, passa de ser una població eminentment agrícola a introduir-s'hi la revolució industrial, sense perdre gran part del seu sentit originari, ens adonarem de la complexitat que això implica: una població que segueix vivint del camp, l'arribada de la indústria, l'especialització d'alguns dels habitants, el fet que la població augmenta amb gent procedent d'altres indrets, la presència d'un petit però important grup de famílies benestants, etc. Tot repercuteix en la nostra població: la gent del camp amb la seva visió del treball de sol a sol, en la seva pràctica de les coses; la gent obrera que es veu tot el dia treballant a la fàbrica i sense esperances de millora, només el fet que si s'aprèn alguna cosa més, potser, es podrà sortir d'aquest món tancat; la gent que prové d'altres indrets porta al seu darrere una mentalitat, un tarannà, una cultura... diferents de l'andreuca; les famílies que amb el seu estatus social formen una classe dirigent també tenen les seves necessitats... Tot plegat ens ve a dir que cada grup té necessitat d'un tipus d'educació diferent: uns la volen sota un enfocament religiós, altres la volen laica; uns diürna, altres nocturna; uns pública, altres privada; uns amb separació de nois i noies, altres que es practiqui la coeducació; uns de caire familiar, altres amb més alumnat, etc. Val a dir que les nombroses escoles que s'instal·len a Sant Andreu fan evident una gran preocupació per aixecar el nivell cultural i educatiu dels andreuencs, tant des dels mateixos habitants com des de fora. I també cal dir que hi ha mestres que han creat escola, i escoles que han marcat estil.

Si féssim una llista exhaustiva de tots aquells aspectes que se'ns han presentat davant dels nostres ulls, aquesta llista seria molt àmplia. Valgui la ocasió per insistir en el fet que és un dels motius que ens ha fet pensar en un treball monogràfic sobre aquesta temàtica, en la qual l'equip de persones que hi estem treballant volem continuar aquesta tasca. Afortunadament treballs seriosos i molt elaborats, com el de Manel Martín Pascual sobre *L'Ateneu Obrer de Sant Andreu de Palomar*, poden contribuir a donar una visió completa de la situació.

Continuant amb les qüestions que se'ns plantegen, si ara intentéssim veure quin paper han jugat les institucions polítiques a cada moment sobre l'Ensenyament (govern, Generalitat, ajuntaments...) de nou els interrogants se'ns obririen i les preguntes sobre les múltiples temàtiques que necessiten d'un bon estudi restarien en suspens: quan actuen com a suplència?, quan vetllen per la millora de la qualitat pedagògica?, quan intensifiquen els seus

Font: «Plano industrial y comercial de San Andrés de Palomar de 1890», publicat per Calvet i Cia. Arxiu Municipal del Districte de Sant Andreu.

1. Pares de la Sagrada Família.
2. Ateneu Obrer.
3. Col·legi de Mossèn Clapés.
4. Grup Escolar Ignasi Iglésias.
5. Col·legi Víctor.
6. Col·legi Balmes.

7. Col·legi Catalunya.
8. Escola Popular Catòlica.
9. Escola Cultura.
10. Col·legi Jesús Maria.
11. Col·legi Sagrada Família.
12. Germanes Dominiques.

13. Centre Popular Catalanista.
14. Da. Sofia Santasusanna.
15. Da. Antoñita.
16. Escola del Sr. Salietti.
17. Escola Municipal Pare Sechi.
18. Escola Municipal Pare Sechi.

esforços per evitar que els carrers, de Sant Andreu o d'on sigui, no es vegin transitats per nois i noies sense escola?, quan vetllen per acollir noves propostes educatives i reformar-les?, com es porta a terme?. I si ens preocupéssim per saber què motiva que tantes institucions, congregacions, parròquies, entitats, famílies... s'instal·lin a casa nostra, ¡quantes noves qüestions suggereixen!

No volem continuar amb el llistat, en tot cas cal que nosaltres i qui estigui interessat en el tema responguem les qüestions plantejades. Com a tastet, com a avanç del que es treballa, mostrarem a continuació dos mapes amb la localització de les escoles de què per ara tenim informació: un fa referència al final del s. XIX i l'altre a la situació de les escoles en el primer terç del s. XX. I a continuació publicuem els records d'alumnes d'algunes escoles de Sant Andreu com a homenatge a la tasca portada a terme per tants educadors i entitats, d'alguns amb nom propi, altres amb noms que la memòria ha oblidat però que han estat puntals sobre nombroses generacions d'andreuenes i andreuenques.